

«عقیده ژان ژاک روسو»

فرض کنید ملک الفصحا که بقنصلی روم رسید ، یا آن دیگری از فلاسفه عظام که بمقام صدارت انگلستان نائل شد ، هر گاه اولی فقط باشغال یکی از کربسهای دارالعلوم اکتفا نموده و به تربیت نوع خود می برداخت و دومی نیز بوظیفه مختصر اکادمی قناعت می ورزید ؛ آیا از تألیفات و تصنیفاتشان ممکن نبود بحالات روحیه و کمال نفسانیه آنها پی برد :

آیا فقط معرف مقامات عالیه آنان همان مشاغل سلطنتی و مراتب دولتی بود :

هر گاه سلاطین مراقبت کنند که مردمان لایق و شایسته را بدربار خود آشنا نموده و از افکار عالیه آنها در مشاوری های دولتی استفاده کنند ، این دعوی پوسیده را که درباریان متعلق و اعیان متکبر بدماغ آنها جای گیر کرده و می گویند (علم مملکت دارای فرمان روائی مشکل تر از تعلیم و تربیت عمومی است) از خود دور نمایند از آنجا که انسان برای عمل خیر اگر مختار و آزاد باشد شایق و راغب تر است تا آنکه او را از روی اجبار و اکراه بتعلیم و تحصیل وادار کنند ، و از آنجا که همواره نظر عامه بمقامات عالی تر معطوف است و می خواهند خود را بمران قوم نزدیک تر کنند

هرگاه علمای طراز اول احترامات شایانی در دربار حائز شوند و سلاطین قدر و قیمتی برای علم و دانش قائل گردند . سایر مردم بالطوع والرغبه بطرف تحصیل علوم می گرایند و از آنجاست که قوه سلطنت و روحانیت توأمأ صرف خوشبختی و سعادت ملت شده و آنها را بسر منزل دانش و بینش سوق میدهد .

آنوقت است که حس تقوی و علم و استقلال فکر در مردم ایجاد شده و در میدان رقابت و مسابقه هر یکی پیش از دیگری خود را بکار وادار کرده و به تکامل ندریجی تربیت بشر میبردازند و در نتیجه هر سعادت و عظمتی برای تهتیت ابناء بشر رطب اللسان خواهد شد .

ولی متأسفانه بهر اندازه قدرت و قوت تسلط و شوکت در یکطرف . و علم و دانش بطرف دیگر متمرکز شوند . یعنی سلطنت مروج علم نباشد و علم خود پنهانی اظهار وجود کند نه علماء چندان میتوانند با کشفیات و اختراعات بزرگ موفق شده و کارهای مهمی صورت دهند . و به سلاطین قادر خواهند بود که موجبات ترقی و سعادت ملت را فراهم کنند و در نتیجه ملت گرفتار فقر و فلاکت و پستی و ذلت و فساد اخلاق و نکبت شده و از همه حظوظ انسانیت محروم خواهد ماند .

اما عقیده من آنستکه ما طبقه عوام — (ماها که از عطیه لیاقت و استعداد طبیعی محروم و از افتخارات متداوله در اثر قوت

اقبال بی بهره مانده ایم . بهتر آنست که در همین ظلمت جهالت خود باقی بوده به اینقدر در پی آواز و شهرت که امری موهوم و نا یابدار است بدویم و خود را خسته کنیم و نه خود را برای يك چنین خیال باطلی این اندازه در زحمت اندازیم زیرا که شهرت و نام نیک در عصر حاضر با همه عناوینی که برای آن باید تهیه نمود هرگز نمیتواند باز حمایتی که برای تحصیل آن متحمل میشوند مقابله کنند چه ثمر دارد که انسان خوشبختی و سعادت خود را در فهم عقاید دیگران بجوید در صورتیکه میتواند در عقاید صحیحه خود آنها بیابد بنابراین ما نیز تربیت و تعلیم ملت و تلقین وظیفه آنان را بدیگران واگذار کرده و خود را محدود باین میکنیم که بادای وظیفه وجدانی خویش پرداخته و بیش ازین يك کلمه بدانستن هیچ چیز محتاج نباشیم .

شوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ای تقوی . ای علم اعلی که ارواح ساذجه بتوزینت می یابند آیا این همه زحمت و این اندازه آلات و ادوات برای شناختن و تحصیل کردن تو لازم است ؟

آیا اصول نو در لوح سینه ها با خطوط برجسته در اثر قلم قدرت منقوش نیست ؟ و آیا برای وقوف بر قوانین تو يك لحظه تأمل و تدبر و يك اندازه گوش دادن به صدای درونی وجدان که از فضای خاموش بگوش هوش می رسد کفایت نمیکند ؟

اینست فلسفه حقیقی که ما باید بدانستن و عمل کردن بان
 قناعت کنیم . و بدون اینکه باعتبارات و اقتضارات این مردمان
 معروف که بگمان خود نام نیک ایشان بواسطه آثار علمی ابدی
 ولایزال مانده چشم داشته باشیم باید سعی کنیم که مابین صفوف ما و
 صفوف آن ها یک امتیاز برجسته که در میان دو ملت تقدیم همیشه
 طرف ملاحظه بوده برقرار باشد آن امتیاز اینست . از آنها خوب
 گفتن . از ما خوب کردن : انتهى .

...

رساله علم و صنعت که یکی از شاهکار های ژان ژاک روسو
 است و بقلم توانای یگانه فاضل ادیب آقای میرزا مایل نویسرگانی
 عضو انجمن ادبی ترجمه شده بود در این شماره با تمام رسید .
 تا کنون دو رساله از آثار این شاعر بزرگ فرانسوی اول
 « قصه فلسفی میکرو مکراس » و دوم « رساله علم و صنعت » ترجمه
 آقای مایل در مجله ارمغان طبع یافته و نشر شده و رضایت مشترکین عظام
 را از دور و نزدیک باتشکر و تقدیر جلب کرده . من جمله حضرت
 مستطاب ادیب ارباب آقای دبیر اعظم که یکی از نویسندگان کامل
 عبار بشمار است کتباً بوسیله نگارنده ارمغان از آقای مایل تشکر
 و تقدیر فرموده اند .

مانیز تشکرات صمیمانه خود را تقدیم خدمت ایشان داشتم و امیدواریم
 در آتی هم مجله ارمغان از ترجمه ها و مقالات - و دمند آقای
 مایل مشترکین عظام را بی بهره نگذارد :